

25.9.2019

Dnro 450/2019

Oikeusministeriö
oikeusministerio@om.fi
virpi.korhonen@om.fi
virpi.koivu@om.fi

Viite Lausuntopyyntönnö OM023:00/2018

**SUOJELUPOLIISIN LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAEIKSI
OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNON ALAN ERÄIDEN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYÄ KOSKEVIEN
SÄÄNNÖSTEN MUUTTAMISESTA**

Oikeusministeriö on pyytänyt Suojelupoliisilta lausuntoa otsikossa mainitussa asiassa.

Esityksen sisältämien lakiehdotusten tavoitteena on varmistaa oikeusministeriön hallinnonalan lainsäädännön yhdenmukaisuus tietosuoja-asetuksen, tietosuojalain ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin kanssa. Ehdotettujen lainmuutosten tavoitteena on myös selkiyttää henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä siten, että erityislainsäädännöstä poistettaisiin yleislakien kanssa päällekkäiset säännökset. Sen lisäksi erityislainsäädäntöä tarkennettaisiin siltä osin kuin se on tarpeen EU-lainsäädännöstä johtuvista syistä.

Suojelupoliisi lausuu asiassa seuraavaa:

Turvallisuusselvityslaki (726/2014)

Suojelupoliisin kannalta keskeisimmät luonnoksessa esitetyt muutokset kohdistuvat turvallisuusselvityslakiin. Luonnoksen valmistelun aikana on erityisesti ollut arvioitavana kysymys siitä, liittyykö laissa tarkoitettu käsittely kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen siinä määrin, että käsittelyn voitaisiin katsoa kuuluvan rikosasioiden tietosuojalaissa omaksutun kansallisen soveltamisalan laajennuksen piiriin. Käsittelyn olisi tuolloin täytettävä rikosasioiden tietosuoja-lain soveltamisalasäännöksessä säädetty kriteerit.

Suojelupoliisin näkemyksen mukaan luonnoksessa esitetty ratkaisu, jonka mukaan turvallisuusselvityslaissa tarkoitettu henkilötietojen käsittely ehdotetaan sisällytettäväksi rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan niiltä osin kuin on kyse Suojelupoliisista ja pääesikunnasta toimivaltaisina viranomaisina, on perusteltu, erityisesti ottaen huomioon turvallisuusselvityslain tavoitteet. On myös perusteltua, että muiden viranomaisten jotka käsittelevät tietoja turvallisuusselvityslain nojalla suorittamaan tietojen käsittelyyn sovellettaisiin yleislakina tietosuoja-asetusta, koska näiden viranomaisten toiminnan ei voida katsoa kuuluvan rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n 2 momentin (kansallisen turvallisuuden suojaaminen) soveltamisalaan. Suojelupoliisin näkemyksen mukaan kysymys sovellettavaksi tulevasta yleislaista on selkein ja tarkoituksenmukaisin toteuttaa esitetyllä tavalla.

Luonnoksessa esitetään turvallisuusselvityslakiin lisättäväksi uusi 47 a §:ä, jossa säädettäisiin rekisterinpitäjistä. Esitysluonnoksen mukaan Suojelupoliisi ja pääesikunta toimisivat turvallisuusselvitysrekisterin yhteisrekisterinpitäjinä

kuitenkin siten, että Suojelupoliisin vastuulle kuuluisi suurin osa rekisterinpitäjän tehtävistä, joista säädetään rikosasioiden tietosuolaissa. Pääesikunta vastaisi rekisterinpitäjän tehtävistä silloin, kun käsiteltävät henkilötiedot koskevat selvityksen kohdetta, joka toimii tai jonka on tarkoitus toimia puolustusvoimissa tai hoitaa puolustusvoimien antamaa tehtävää taikka jos turvallisuus selvitys liittyy puolustusvoimien toimintaan tai hankintoihin. Suojelupoliisi vastaisi rekisterinpitäjän tehtävistä muihin selvityksen kohteisiin liittyvien henkilötietojen käsittelyn osalta sekä turvallisuus selvitysrekisterin ylläpitoon ja tietoturvallisuuteen liittyvistä tehtävistä, jotka kattaisivat myös teknisten käyttöyhteyksien avaamisen. Käytännössä ratkaisu vastaisi nykytilaa.

Suojelupoliisi pitää tärkeänä, että rekisterinpitoa koskevia säännöksiä tarkastetaan vastaamaan uutta tietosuolaainsäädäntöä ja pitää ehdotettua ratkaisua perusteltuna. Suojelupoliisin näkemyksen mukaan luonnokseen esitetyt säännökset selkiyttävät turvallisuus selvitysrekisteriin kohdistuvia vastuita ja on hyvä, että näistä säädetään lain tasossa.

Turvallisuus selvityslain 50 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta turvallisuus selvitysrekisteristä. Pykälän ensimmäisen momentin ensimmäisen lauseen mukaan Suojelupoliisi antaa salassapitosäännöksistä riippumatta turvallisuus selvitysrekisteristä teknisen käyttöyhteyden avulla tietoja pääesikunnalle. 50 §:n 1 momenttia ei luonnoksessa esitetä muutettavaksi.

Suojelupoliisi esittää harkittavaksi onko 50 §:n 1 momentin ensimmäinen lause edelleen tarpeen, mikäli 47 a §:ssä esitetty muutos, jonka mukaan Suojelupoliisi ja pääesikunta toimivat yhteisrekisterinpitäjinä toteutetaan. Suojelupoliisin käsityksen mukaan etenkin niissä tilanteissa, joissa laissa on säädetty yhteisrekisterinpitäjistä, ei erikseen ole tarpeen säätää tietojen luovuttamisesta, koska tietoja käytetään jo rekisterinpitäjän aseman perusteella. Vastaava ratkaisu vaikuttaa olevan omaksuttu ainakin voimassa olevaan ulkomaalaisrekisterilakiin (1270/1997) ja ehdotettuun lakiin henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa (HE 18/2019 vp.).

Ulosottokaari (705/2007)

Luonnoksessa esitetään muutettavaksi ulosottokaaren 3. luvun 70 §:ää, joka koskee tietojen luovuttamista esitutkinta- ja eräille muille viranomaisille sekä tuomioistuimille. Pykälän 1 momentissa luetellaan viranomaiset, joille, ja tarkoitukset, joihin ulosottoviranomainen saa yksittäistapauksessa antaa ulosottoviranomaisen asiakirjasta vastaajan tunnistetietoja ja yhteystietoja sekä vastaajan taloudellista asemaa ja toimintaa koskevia tietoja. Momentin johtolauseeseen ehdotetaan lisättäväksi viittaus muualla laissa oleviin säännöksiin siten, että ulosottoviranomainen saa yksittäistapauksessa luovuttaa momentissa tarkoitettuja tietoja sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa tai muussa laissa säädetään, sekä salassapitosäännösten estämättä. Tietojen olisi myös oltava välttämättömiä momentissa lueteltuihin tarkoituksiin. Esitysluonnoksella ei ole tarkoitus muilta osin muuttaa ulosottokaaren 70 §:n 1 momenttia.

Suojelupoliisi pitää luonnoksessa esitettyjä muutoksia perusteltuina luonnoksessa esitetyin perustein.

Ulosottoviranomaisten käsittelemät tiedot saattavat yksittäisissä tapauksissa olla välttämättömiä Suojelupoliisille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Tämän

vuoksi Suojelupoliisi haluaa tässä yhteydessä tuoda esiin seuraavan lainmuutostarpeen, jonka se katsoo olevan kiireellinen.

Voimassa olevan ulosottokaaren 70 §:n 1 momentin 1 alakohdan mukaan tietoja voidaan luovuttaa kyseisen momentin mukaisesti syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikosten selvittämistä, esitutkintaa, syyteharkintaa ja tuomioistuinkäsittelyä varten sekä törkeiden rikosten ennalta estämistä varten. Kyseinen lainkohta on aikaisemmin muodostanut ulosottoviranomaisille oikeuden antaa tietoja Suojelupoliisille.

Ulosottokaaren 70 §:n 1 momentin 1 alakohta on nykytilanteessa Suojelupoliisin kannalta ongelmallinen. Ensinnäkin tietoja voidaan säännöksen mukaan luovuttaa esitutkintaviranomaisille. Siviilitiedustelua koskevan lainsäädännön voimaantulon myötä Suojelupoliisilta on poliisin hallinnosta annetun lain 10 §:stä (110/1992) ilmenevästi poistettu rikosten selvittämistehtävä, eikä Suojelupoliisi siten enää ole esitutkintaviranomainen. Poliisin hallinnosta annetun lain 10 §:n mukaan Suojelupoliisin tehtävänä on kuitenkin edelleen estää rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Säännöksen rajautuessa sanamuotonsa mukaisesti oikeuteen luovuttaa tietoja esitutkintaviranomaisille, ei säännös enää muodosta oikeutta antaa tietoja Suojelupoliisille törkeiden rikosten ennalta estämiseksi.

Suojelupoliisin näkemyksen mukaan 70 §:n 1 momenttia tulisi muuttaa vähintään siten, että oikeus antaa tietoja Suojelupoliisille vastaisi sitä, mikä se oli ennen tiedustelulainsäädännön voimaantuloa, koska näillä lainmuutoksilla ei ole ollut tarkoitus kaventaa Suojelupoliisin tiedonsaantioikeuksia rikosten ennalta estämiseksi.

70 §:n 1 momentin 1 alakohdan mukaan tietoja voidaan luovuttaa törkeiden rikosten ennalta estämistä varten. Poliisin hallinnosta annetun lain 10 §:n mukaan suojelupoliisin tehtävänä on muun ohessa estää rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Suojelupoliisin näkemyksen mukaan sen estämistehtävän voidaan siten katsoa kohdistuvan ainoastaan rikoksiin, joita on pidettävä törkeinä.

Suojelupoliisin näkemyksen mukaan muutos voitaisiin toteuttaa esimerkiksi lisäämällä 70 §:n 1 momenttiin uusi alakohta, jonka mukaan tietoja voitaisiin luovuttaa "Suojelupoliisille sen toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi". Esitutkintaviranomaisen roolin poistumisen johdosta Suojelupoliisi katsoo, että muutos saattaisi olla tarkoituksenmukaisinta toteuttaa omassa alakohdassaan.

Toimintaedellytyksien turvaamiseksi Suojelupoliisi pitää kuitenkin erittäin tärkeänä, että ulosottokaaren 70 §:n 1 momenttia muutettaisiin siten, että oikeus antaa tietoja Suojelupoliisille laajennettaisiin kattamaan toiminta, joka uhkaa kansallista turvallisuutta. Tämän toiminnan luonteen osalta voitaisiin viitata siihen, mitä siviilitiedustelun osalta on sitä koskevissa lainvalmisteluasiakirjoissa lausuttu. (mm. HE 202/2018 vp.) Kyseessä voisi esimerkiksi olla uhka, joka ei välttämättä voi edetä rikokseksi, kuten tiedot Suomen huoltovarmuutta vaarantavista omistussuhteiden muutoksista tai tehdyistä järjestelyistä, joiden selvittämisessä ulosotossa käsiteltävillä tiedoilla voisi tapauskohtaisesti olla erittäin tärkeä merkitys. Tietoja ei kuvatussa tapauksessa voitaisi antaa Suojelupoliisille ulosottokaaren 70 §:n 1 momentin 1 alakohdan nojalla,

koska tilanteessa olisi kyse kansallisen turvallisuuden suojaamisesta eikä rikoksen estämisestä.

Kuten aikaisemmin on todettu ulosottokaaren 70 §:n 1 momentin 1 alakohdan mukaan tietoja voidaan muiden edellytysten täytyessä luovuttaa ainoastaan törkeiden rikosten ennalta estämistä varten. Suojelupoliisin näkemyksen mukaan uhat jotka voivat vaarantaa kansallista turvallisuutta, siten kun ne on siviilitiedustelun kohteina kuvattu poliisilain 5 a luvun 3 §:ssä (872/2011), ovat itsessään niin vakavia, että niiden torjumiseksi tietoja tulisi voida yksittäistapauksessa luovuttaa.

Suojelupoliisi katsoo, että muutos voitaisiin toteuttaa esimerkiksi lisäämällä 70 §:n 1 momenttiin uusi alakohta, jonka mukaan tietoja voitaisiin luovuttaa "Suojelupoliisille sen toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi".

Suojelupoliisin päällikkö
Poliisineuvos

Antti Pelttari

Ylitarkastaja

Antti Wahlroos

Liitteet

Jakelu

SM/KTY, SM/HKY

Tiedoksi